

Kulturdepartementet
Enheten för diskrimineringsfrågor

Minnesanteckningar – Sakråd om islamofobi, 30 augusti 2017

Mötet inleddes med att statssekreterare Karin Strandås välkomnade alla deltagare och gick igenom dagordningen. Efter en presentationsrunda gick statssekreteraren igenom ett antal pågående insatser kopplade till arbetet mot islamofobi. Det aviserades ett kommande regeringsuppdrag om insatser mot islamofobi. Därefter gjorde myndigheterna som närvarade på mötet kortfattade presentationer av sina insatser på området.

Myndigheter presenterar sina uppdrag och verksamheter

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) genomför flera insatser i egenskap av expertmyndighet. SST redogjorde för delar av dess verksamhet som berör de muslimska trossamfunden.

Forum för levande historia har för närvarande två särskilda uppdrag för att motverka rasism och liknande former av fientlighet. Det första är en omfattande utbildningsinsats som bl.a. är inriktad på att höja kunskapen bland skolpersonal, polisanställda, anställda vid arbetsförmedlingar m.fl. om olika former av rasism såsom islamofobi. Det andra uppdraget innebär att ansvara för att samordna och följa upp hela den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Myndigheten har tagit fram material om islamofobi och kunskapshöjande moduler som kan användas samt ett webbverktyg om källkritik (med bl.a. exempel om islamofobi). Inom ramen för samordningsuppdraget för planen kommer det anordnas s.k. Forumträffar med myndigheter och möten med referensgrupper i vilka bl.a. representanter för muslimer ingår. Uppdraget kommer att utvecklas i dialog med myndigheter och referensgrupper.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) fördelar bidrag i enlighet med olika förordningar, bl.a. till projekt mot rasism och liknande former av intolerans. Regeringen har kraftigt ökat de medel som myndigheten kan fördela årligen t.ex. till insatser mot islamofobi.

Polismyndigheten arbetar aktivt för att bekämpa hatbrott. I tre av polisens sju regioner finns särskilda demokrati- och hatbrottsgrupper och i övriga regioner hanteras dessa frågor i särskild ordning. Myndigheten arbetar också med att öka förtroendet för polisen, t.ex. genom att föra dialog med civila samhället. Ett syfte med detta är att få fler personer att anmäla brott, t.ex. hatbrott.

Åklagarmyndigheten har sedan 1999 fokuserat på hatbrottsfrågan. På varje åklagarkammare finns det en särskild åklagare som är specialiserad på hatbrott. Myndigheten tar bl.a. fram vägledning om hur olika typer av hatbrott kan utredas. En konferens fokuserad på hatbrott arrangeras av myndigheten varje år, ibland i samarbete med extern expertis.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har en koppling till arbetet mot islamofobi eftersom DO har tillsyn över diskrimineringslagstiftningen, vilken bl.a. omfattar diskriminering p.g.a. etnisk tillhörighet och religion. Myndigheten har bl.a. genomfört kunskapshöjande insatser, t.ex. om bilden av muslimer i medier och muslimers upplevelser av diskriminering.

Synpunkter och förslag om insatser inom de strategiska områdena i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Kunskap, utbildning och forskning

Företrädare för organisationerna tog upp att det generellt sett saknas kunskap, utbildning och forskning, särskilt om islamofobi och muslimers utsatthet. Det finns behov av mer kunskap om islamofobi bland myndigheter. Exempelvis saknas statistik om muslimers deltagande i arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Det efterlystes mer medel till forskning.

Forum för levande historia redogjorde för att myndigheten har genomfört tio utbildningar om rasism där intresset varit stort. Myndigheten har även arrangerat tre regionala konferenser. I dessa insatser har islamofobi varit ett av flera teman. Regeringskansliet informerade om att regeringen har givit

Vetenskapsrådet i uppdrag att fördela 20 miljoner kronor per år för forskning mot rasism. Vidare att myndigheten på uppdrag av regeringen gjort en kartläggning av forskning om bl.a. islamofobi på arbetsmarknaden.

Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet

Företrädare för organisationerna tog upp att det finns negativa bilder av muslimer i medier, t.ex. att muslimer ges kollektiv skuld i samband med terrorattentat. Det lyftes även fram att det är viktigt att muslimer i Sverige får bidra till arbetet med att skapa en positivare bild av muslimer och islam. Det behöver skapas förutsättningar för fler möten mellan muslimska civila samhället och majoritetssamhället.

Ett par myndigheter berättade om insatser på området. Bland annat har MUCF arrangerat en konferens om hat och hot på Facebook. Den 1 oktober 2015 inrättades ett nationellt it-brottscentrum inom Polismyndigheten. Syftet med it-brottscentrum är att stärka förmågan att bekämpa it-relaterade brott. It-brottscentrum är en expertresurs som bl.a. har ansvar för en ökad kunskapsspridning inom Polismyndigheten.

Ett mer aktivt rättsväsende

Företrädare för det muslimska civila samhället framhöll att händelser ute i omvärlden, t.ex. terrorattentatet i Barcelona nyligen, ökar utsattheten för muslimer. Hoten har blivit fler och värre och kvinnor är särskilt utsatta. Det finns exempel på församlingar som har börjat ta bort skyltar för att inte visa att man använder vissa lokaler. Samtidigt är det få drabbade personer eller organisationer som anmäler olika incidenter till polisen. Att detta inte görs tror man beror på att det saknas tilltro till rättsväsendet – de få som anmäler gör det för att det ska synas i statistiken. I sammanhanget fördes det fram att det finns behov av insatser för att öka anmälningsbenägenheten.

Företrädare för det muslimska civila samhället ser det också som problematiskt att muslimska inrättningar och samlingslokaler inte kan få del av befintligt stöd för säkerhetshöjande åtgärder eftersom detta enbart är riktat till trossamfund. Det anses även vara svårt att få tillstånd för kameraövervakning eller anlita väktare. Företrädarna bedömer likaså att det även finns behov av ökat skydd av bönelokaler och moskéer. Ett lämpligt skydd är mycket kostsamt för organisationerna. Dessa aspekter är viktiga för att det muslimska civila samhället ska ha samma villkor att verka i detta land som det övriga civila samhället.

Det fördes även fram att det saknas åtgärder mot den antimuslimska rörelsen som man ser som en samlad rörelse.

Polismyndigheten tydliggjorde att alla medborgare i landet har rätt till samma skydd. Vid behov av skydd och vid förhöjd hotbild ska man vända sig till polisen. Polisen har blivit bättre men det finns mer att göra.

Åklagarmyndigheten påtalade att anmälningarna är viktiga för att åklagare ska kunna utreda händelser som t.ex. är kopplade till hatbrott. Myndigheten lyfte fram att det är viktigt att anmälningsbenägenheten ökar.

SST informerade om att myndigheten har fördelat pengar till säkerhetsåtgärder till trossamfund de senaste åren. Myndigheten bekräftade att bidrag endast kan ges till trossamfund. Av de 10 miljoner kronor som fördelats per år går ca 5,5 miljoner kronor till muslimska samfund.

DO informerade om att myndigheten får anmälningar mot t.ex. rättsväsendet, men klargjorde att myndigheten inte utreder dessa anmälningar eftersom diskrimineringslagen inte omfattar rättsväsendets område.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

Deltagare på sakrådet som företrädde muslimska organisationer ansåg att olika offentliga instanser inte ger det muslimska civila samhället tillräckligt stöd. Denna situation har förvärrats de senaste åren. Några exempel på detta var att kommuner har svårt att samarbeta med muslimska trossamfund samt innehållet i förstudien om Muslimska brödrskapet i Sverige som tagits fram av forskare som anlitas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Man menade att det finns en utbredd misstänksamhet från det offentliga mot muslimska organisationer som ansöker om bidrag på olika nivåer.

Det upplevs även att det hos bidragsansvariga myndigheter finns ett narrativ om muslimska organisationer som förtryckande och antidemokratiska. Vidare togs det upp att det finns olika måttstockar i bidragsgivningen där det ställs högre krav på muslimska organisationer än andra organisationer. Det efterlystes en dialog med Sveriges Kommuner och Landsting om hur kommuner fördelar bidrag till verksamheter och kopplar dessa till villkor som gör att verksamheterna inte kan bedriva sin kärnverksamhet.

Företrädare på sakrådet tog upp att muslimska organisationer har svårt att få hyra lokaler av t.ex. kommunala bolag och att det även blivit svårare att försäkra lokalerna. Säkerhets- och vaktbolag har nekat sina tjänster till muslimska organisationer och församlingar enligt representanter på sakrådet.

Företrädare framförde att det är viktigt att samhällets insatser mot islamofobi och muslimers rättigheter synliggörs mer för att inge hopp och öka förtroende bland muslimer i Sverige. Tjänstepersoner från Kulturdepartementet underströk att ett viktigt syfte med sakråden är att sprida och inhämta information om allt arbete som pågår samt att det är positivt om representanterna på sakrådet sprider informationen till övriga medlemmar i organisationerna.

Övriga frågor

Några representanter förde fram att de inte är nöjda med att begreppet ”islamofobi” används i olika policydokument. De sade att begreppet ”islamofobi” är problematiskt då det kan innebära att allvaret med olika fientliga handlingar mot muslimer underskattas. Förslag om att t.ex. använda begreppen ”antimuslimism” eller ”anti-islam” framfördes.